

Załączniki do rozporządzenia
Ministra Zdrowia
z dnia.....

Załącznik nr 1

RAMOWY PROGRAM STAŻU PODYPLOMOWEGO LEKARZA

Cel stażu:

pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz poznanie, utrwalenie i przyswojenie praktycznych umiejętności z zakresu zapobiegania, rozpoznawania, leczenia i rehabilitacji najczęściej występujących chorób, postępowania w stanach nagłego zagrożenia zdrowia lub życia, a także przyswojenie wiedzy z zakresu transfuzjologii, bioetyki, prawa medycznego i orzecznictwa lekarskiego, jako przygotowanie lekarza do samodzielnego wykonywania zawodu.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE CHOROÓB WEWNĘTRZNYCH

I. Program stażu częściowego z zakresu chorób wewnętrznych

Czas trwania stażu: 9 tygodni, w tym 7 tygodni i 4 dni - choroby wewnętrzne, 1 dzień profilaktyka onkologiczna i leczenie bólu i 1 tydzień - krwiodawstwo i krwiolecznictwo.

Cel stażu:

pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz poznanie, utrwalenie i przyswojenie praktycznych umiejętności w zakresie rozpoznawania i leczenia, a także zapobiegania i rehabilitacji, najczęściej występujących bądź stanowiących największe zagrożenie dla życia chorób wewnętrznych w warunkach opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej oraz w zakresie transfuzjologii.

Program stażu:

- z zakresu chorób wewnętrznych:

1. Zapobieganie, rozpoznawanie i leczenie najczęściej występujących chorób wewnętrznych:

1) układu krążenia:

- a) choroby niedokrwiennej serca, zawału mięśnia sercowego,
- b) miażdżycy naczyń tętniczych, udarów mózgowych,

- c) nadciśnienia tętniczego,
  - d) przewlekłej niewydolności krążenia,
  - e) podstawowych zaburzeń rytmu serca i przewodzenia,
  - f) serca płucnego,
  - g) wad serca,
  - h) zapalenia mięśnia sercowego,
  - i) żyłnej choroby zakrzepowo-zatorowej;
- 2) układu oddechowego:
- a) ostrego i przewlekłego zapalenia oskrzeli,
  - b) zapalenia płuc,
  - c) przewlekłej niewydolności oddechowej,
  - d) astmy oskrzelowej,
  - e) raka płuc,
  - f) gruźlicy;
- 3) układu moczowego:
- a) niewydolności nerek - ostrej i przewlekłej,
  - b) ostrego i przewlekłego odmiedniczkowego zapalenia nerek,
  - c) ostrego i przewlekłego kłębkowego zapalenia nerek,
  - d) kamicy nerkowej,
  - e) zespołu nerczycowego,
  - f) raka nerki,
  - g) stanów zapalnych pęcherza i dróg moczowych;
- 4) układu trawiennego:
- a) choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy,
  - b) raka żołądka,
  - c) zespołu złego wchłaniania,
  - d) swoistego i nieswoistego zapalenia jelit,
  - e) zespołu jelita nadwrażliwego,
  - f) raka jelita grubego,
  - g) kamicy pęcherzyka i dróg żółciowych,
  - h) zapalenia wątroby,
  - i) marskości wątroby,
  - j) ostrego i przewlekłego zapalenia trzustki,
  - k) raka trzustki,

- l) chorób pasożytniczych przewodu pokarmowego;
- 5) układu krwiotwórczego:
  - a) niedokrwistości,
  - b) skaz krwotocznych,
  - c) białaczek,
  - d) ziarnicy złośliwej i chłoniaków nieziarniczych;
- 6) gruczołów wydzielania wewnętrznego:
  - a) cukrzycy,
  - b) chorób przysadki i podwzgórza,
  - c) nadczynności i niedoczynności tarczycy,
  - d) nadczynności i niedoczynności przytarczyc,
  - e) nadczynności i niedoczynności nadnerczy,
  - f) guzów rdzenia nadnerczy,
  - g) zaburzeń hormonalnych i metabolicznych okresu przekwitania u kobiet i mężczyzn;
- 7) zaburzeń metabolicznych:
  - a) otyłości i nadwagi,
  - b) hiperlipidemii,
  - c) osteoporozy;
- 8) układu ruchu.

2. Poznanie problemów ogólnolekarskich z zakresu chorób wewnętrznych:

- 1) epidemiologia chorób wewnętrznych ze szczególnym uwzględnieniem tych, które są związane z wysoką umieralnością, powodują przewlekłe inwalidztwo lub są przyczyną wysokiej absencji chorobowej;
- 2) profilaktyka niektórych chorób układu krążenia i układu oddechowego;
- 3) wskazania i przeciwwskazania do zabiegów endoskopowych;
- 4) zasady antybiotykoterapii w najczęściej występujących chorobach wewnętrznych, wymagających stosowania antybiotyków;
- 5) zasady podejmowania decyzji diagnostycznych i terapeutycznych dotyczących najczęściej występujących chorób wewnętrznych.

3. Opanowanie wykonywania następujących umiejętności i czynności:

- 1) wkłucia dożylnego i dotętniczego w celu podania leku lub pobrania krwi do badań, kaniulizacji żył;
- 2) dożylnego przetaczania krwi i innych płynów;
- 3) badania EKG;

- 4) nakłucia opłucnej i otrzewnej;
- 5) cewnikowania pęcherza moczowego;
- 6) pobrania materiału do badań mikrobiologicznych;
- 7) płukania żołądka;
- 8) pomiaru i interpretacji wyników pomiaru ciśnienia tętniczego krwi, w tym pomiaru ciśnienia na kostce;
- 9) pomiaru glikemii.
- z zakresu transfuzjologii klinicznej:

(10 godzin wykładów i ćwiczenia praktyczne)

1. Zapoznanie się z zasadami współczesnej transfuzjologii:

- 1) pobierania i przechowywania krwi oraz otrzymywania preparatów krwiopochodnych;
- 2) podstaw immunologii transfuzjologicznej;
- 3) zapobiegania potransfuzyjnym zakażeniom wirusowym;
- 4) podstawowymi zasadami racjonalnego leczenia krwią i jej preparatami;
- 5) powikłaniami przetoczeniowymi.

2. Poznanie praktyczne następujących umiejętności:

- 1) rejestrowania i kwalifikowania krwiodawców oraz zasad prowadzenia dokumentacji w tym zakresie;
- 2) metod pobierania krwi i osocza - konwencjonalnie i przy użyciu separatorów, poznanie zasad wytwarzania preparatów krwiopochodnych;
- 3) przeprowadzania badań immunologicznych, serologicznych - antygenów krwinek czerwonych i przeciwciał, próby zgodności krzyżowej;
- 4) wykrywania markerów wirusowych (HBV, HCV, HIV);
- 5) zasad kontroli jakości, przechowywania i dystrybucji krwi oraz jej preparatów.
- z zakresu profilaktyki zakażeń HIV i HCV, diagnostyki i leczenia AIDS:

(5 godzin wykładów):

- 1) epidemiologię zakażeń HIV, HCV i AIDS;
- 2) podstawowe wiadomości o budowie wirusa HIV i HCV oraz wykrywaniu zakażeń;
- 3) wybrane zagadnienia HIV/AIDS w ujęciu nauk medycznych;
- 4) elementy poradnictwa i opieki medycznej nad kobietą zakażoną HIV/HCV lub chorą na AIDS;
- 5) poradnictwo przed testem i po teście;
- 6) strategię leczenia antyretrowirusowego zakażonych HIV i chorych na AIDS;
- 7) etyczne i prawne aspekty HIV i AIDS;

8) elementy komunikowania się w relacjach lekarz - pacjent zakażony HIV lub chory na AIDS.

- z zakresu profilaktyki onkologicznej i leczenia bólu:

1. Przeprowadzanie badania przedmiotowego z uwzględnieniem zmian onkologicznie podejrzanych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodych dorosłych, wstępne postępowanie diagnostyczne i różnicowe w podejrzeniu choroby nowotworowej oraz ocena na podstawie badania klinicznego, które objawy budzą podejrzenie nowotworu złośliwego.
2. Identyfikowanie zagrożenia genetycznego w rodzinie w przypadku specyficznych nowotworów.
3. Interpretowanie wyników badań diagnostycznych z uwzględnieniem pilności dalszego postępowania medycznego, ze szczególnym uwzględnieniem metod genetycznych.
4. Wiedza z zakresu możliwości diagnostycznych chorób onkologicznych realizowanych w kraju, wraz ze znajomością ośrodków diagnostycznych oraz organizacji opieki onkologicznej nad pacjentem.
5. Wiedza z zakresów sposobów promocji zdrowia i upowszechniania zachowań zmniejszających ryzyko wystąpienia nowotworów oraz oceny czynników ryzyka, profilaktyki i wczesnego wykrywania nowotworów.
6. Wiedza z zakresu współczesnych metod leczenia bólu.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE PEDIATRII

II. Program stażu cząstkowego z zakresu pediatrii

Czas trwania stażu: 8 tygodni, w tym pediatria - 6 tygodni i neonatologia - 2 tygodnie.

Cel stażu:

pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz poznanie, przyswojenie i utrwalenie praktycznych umiejętności z zakresu zapobiegania, rozpoznawania i leczenia chorób wieku dziecięcego oraz zaburzeń rozwojowych u dzieci w warunkach opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej.

Program stażu:

1. Rozpoznawanie i postępowanie u noworodków w przypadkach wad rozwojowych, zaburzeń oddechowo-kръżeniowych, wrodzonych oraz nabytych zakażeń i posocznicy noworodkowej, ostrych zaburzeń metabolicznych i neurologicznych, konfliktu serologicznego, choroby krwotocznej noworodków, chorób wymagających niezwłocznej interwencji

chirurgicznej, dysplazji i zwichnięcia stawów biodrowych, niedoczynności tarczycy i zespołu alkoholowego.

2. Rozpoznawanie i leczenie u niemowląt chorób wywołanych zakażeniami bakteryjnymi i wirusowymi, w tym wirusowego zapalenia wątroby i AIDS, ostrych biegunek i ich powikłań, biegunek przewlekłych i stanów niedoborowych, chorób układu oddechowego, niedoczynności tarczycy, dysplazji stawów biodrowych, nagłych chorób jamy brzusznej (włóknienie), chorób przebiegających z drgawkami i innych stanów napadowych.

3. Postępowanie diagnostyczne, lecznicze i rehabilitacyjne u dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym.

4. Rozpoznawanie i leczenie u dzieci powyżej 1. roku życia: nieprawidłowości rozwojowych, skutków urazów i zatruc, zaburzeń świadomości, krwawień z przewodu pokarmowego, nawracających bólów brzucha, nawracających bólów głowy, chorób wywołanych czynnikami zakaźnymi - w tym chorób zakaźnych wieku dziecięcego, a także zapalenia nerek, choroby reumatycznej, nadciśnienia tętniczego, chorób nowotworowych, niedoborów białkowo-energetycznych i witaminowych oraz niedoborów makro- i mikroelementów, chorób atopowych i reakcji anafilaktycznych, chorób z uzależnienia.

5. Poznanie kalendarza szczepień, zasad stosowania szczepionek i surowic, znajomość niepożądanych reakcji poszczepiennych i przeciwwskazań do szczepień.

6. Opanowanie wykonywania następujących umiejętności i czynności:

- 1) postępowania z noworodkiem bezpośrednio po porodzie:
  - a) oceny noworodka na podstawie skali wg Apgar,
  - b) testów przesiewowych u noworodka (fenyloketonurii);
- 2) resuscytacji noworodka;
- 3) oceny dojrzałości noworodka;
- 4) rozpoznawania wad wrodzonych u noworodka i postępowania w przypadku ich stwierdzenia;
- 5) zasad transportu chorego noworodka;
- 6) pielęgnacji i karmienia noworodka;
- 7) oceny stanu ogólnego niemowlęcia i dziecka starszego z uwzględnieniem badania otoskopowego i pomiaru ciśnienia krwi oraz badania w kierunku wad wrodzonych;
- 8) zbierania wywiadów od rodziny dziecka;
- 9) prowadzenia resuscytacji i udzielania pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia u dzieci;
- 10) rozpoznawania mózgowego porażenia dziecięcego;

- 11) wklucia dożylnego i pobrania krwi do badań u niemowlęcia i dziecka starszego;
- 12) pobrania płynu mózgowo-rdzeniowego u dzieci;
- 13) pobrania materiałów do badań mikrobiologicznych u dzieci;
- 14) założenia zgłębnika do żołądka lub odbytnicy i cewnika do pęcherza moczowego u dzieci;
- 15) pielęgnacji niemowląt i małych dzieci;
- 16) pobrania krwi celem wykonania testu w kierunku niedoczynności tarczycy i fenyloketonurii.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE CHIRURGII OGÓLNEJ

III. Program stażu cząstkowego z zakresu chirurgii ogólnej

Czas trwania stażu: 7 tygodni, w tym chirurgia ogólna - 5 tygodni i chirurgia urazowa - 2 tygodnie.

Cel stażu:

pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz poznanie, utrwalenie i przyswojenie praktycznych umiejętności w zakresie rozpoznawania, leczenia, zapobiegania i rehabilitacji najczęściej występujących chorób chirurgicznych w ramach opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej.

Program stażu:

1. Rozpoznawanie i postępowanie w przypadku:

- 1) wstrząsu urazowego i hipowolemicznego;
- 2) obrażeń urazowych dotyczących:
  - a) ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego:
    - mózgu, kości czaszki i twarzoczaszki, z uwzględnieniem skali Glasgow,
    - nerwów czaszkowych i obwodowych,
  - b) klatki piersiowej, w szczególności:
    - w zranieniach klatki piersiowej, serca, płuc i dużych naczyń,
    - w odmie opłucnowej pourazowej i samoistnej,
    - w uszkodzeniach ściany klatki piersiowej, żeber i mostka,
  - c) jamy brzusznej, w szczególności:
    - w ranach brzucha,
    - w tępych obrażeniach brzucha,
  - d) układu moczowo-płciowego,

- e) kręgosłupa, w szczególności diagnozowanie i postępowanie z chorymi ze złamaniem kręgosłupa,
  - f) kończyn, w szczególności:
    - zamkniętych i otwartych złamań kończyn, ze szczególnym uwzględnieniem najczęściej spotykanych złamań, tzn. nasady dalszej kości promieniowej, kostek, szyjki kości udowej,
    - zwichnięć dużych stawów (barkowego, łokciowego, biodrowego),
    - podwichnięć, skręceń i stłuczeń stawów, ze szczególnym uwzględnieniem stawu kolanowego i skokowo-goleniowego,
  - g) oparzeń i odmrożeń:
    - w oparzeniach i odmrożeniach powłok,
    - w oparzeniach dróg oddechowych i przewodu pokarmowego;
- 3) zakażeń w chirurgii:
- a) we wstrząsie septycznym,
  - b) w ropnym zapaleniu skóry i tkanki podskórnej (ropień, czyrak, zastrzał, zanokcica),
  - c) w zakażeniach przyrannych (tężec, zgorzel gazowa, róża);
- 4) najczęstszych schorzeń chirurgicznych jamy brzusznej, dotyczących:
- a) „ostrego brzucha”:
    - przedziurawienia przewodu pokarmowego,
    - ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego,
    - ostrego zapalenia pęcherzyka żółciowego,
    - ostrego zapalenia trzustki,
    - niedrożności jelit, ze szczególnym uwzględnieniem uwięźniętych przepuklin zewnętrznych,
  - b) krwawienia do przewodu pokarmowego,
  - c) innych chorób przewodu pokarmowego:
    - choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy,
    - kamicy żółciowej,
    - najczęstszych chorób odbytu i odbytnicy (ropień, przetoka, guzki krwawnicze);
- 5) schorzeń urologicznych:
- a) kamicy nerkowej,
  - b) zatrzymania moczu,
  - c) wodniaka jądra,
  - d) przerostu prostaty,

- e)' raka prostaty;
- 6) chorób układu naczyniowego:
  - a) w urazach naczyń,
  - b) w ostrym nieurazowym niedokrwieniu kończyn (zator, zakrzepy),
  - c) w przewlekłym niedokrwieniu kończyn dolnych,
  - d) w tętniaku aorty,
  - e) w żylnej chorobie zakrzepowo-zatorowej, dotyczącej w szczególności kończyn dolnych,
  - f) w przewlekłej niewydolności układu żylnego kończyn dolnych.

2. Poznanie zasad wczesnego rozpoznawania i postępowania chirurgicznego w nowotworach sutka, przewodu pokarmowego, tarczycy i skóry.

3. Poznanie wskazań do stosowania i podstaw interpretacji niektórych metod diagnostycznych i leczenia zabiegowego w chirurgii:

- 1) diagnostyki radiologicznej i ultrasonograficznej;
- 2) tomografii komputerowej i rezonansu magnetycznego;
- 3) endoskopii, ze szczególnym uwzględnieniem gastrokopii, ECPW, rektoskopii, kolonoskopii, cystoskopii;
- 4) ogólnych zasad i możliwości chirurgii laparoskopowej.

4. Poznanie problemów ogólnochirurgicznych dotyczących:

- 1) zasad aseptyki i antyseptyki, profilaktyki zakażeń okołoperacyjnych;
- 2) profilaktyki tężca;
- 3) profilaktyki zakażeń wirusami hepatotropowymi i HIV;
- 4) zasad współczesnej antybiotykoterapii w schorzeniach chirurgicznych;
- 5) zasad przygotowania chorego do zabiegu operacyjnego w znieczuleniu ogólnym;
- 6) zasad współczesnej rehabilitacji około- i pooperacyjnej.

5. Opanowanie wykonywania następujących umiejętności i czynności:

- 1) mycia chirurgicznego rąk i pola operacyjnego;
- 2) chirurgicznego opracowania i zeszycia niewielkich ran;
- 3) znieczulenia miejscowego;
- 4) nacięcia i drenażu ropnia;
- 5) założenia podstawowych opatrunków gipsowych i unieruchamiających;
- 6) założenia drenażu opłucnej;
- 7) postępowania w krwotoku zewnętrznym;
- 8) założenia zgłębnika nosowo-żołądkowego;

- 9) dożylnego przetaczania krwi i płynów infuzyjnych;
- 10) postępowania w oparzeniach;
- 11) badania per rectum i oceny gruczołu krokowego;
- 12) wykonania anoskopii.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE POŁOŻNICTWA I GINEKOLOGII

IV. Program stażu cząstkowego z zakresu położnictwa i ginekologii

Czas trwania stażu: 4 tygodnie.

Cel stażu:

pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz poznanie, utrwalenie i przyswojenie praktycznych umiejętności z zakresu opieki lekarskiej w prawidłowo przebiegającej ciąży, porodu i porożu, a także zapobieganie, rozpoznawanie i leczenie najczęściej występujących powikłań ciąży, porodu i porożu oraz chorób narządów płciowych u kobiet w warunkach opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej.

Program stażu:

1. Rozpoznawanie i opieka lekarska w ciąży oraz zasady postępowania w czasie porodu i porożu:

- 1) zasady prowadzenia opieki przedkoncepcyjnej;
- 2) rozpoznawanie ciąży i zasady prowadzenia prawidłowo przebiegającej ciąży;
- 3) rozpoznawanie i postępowanie w powikłaniach ciąży, a w szczególności:
  - a) zagrażającym poronieniu,
  - b) nadciśnieniu tętniczym,
  - c) przedwczesnym odklejeniu łożyska, łożysku przodującym,
  - d) konflikcie serologicznym,
  - e) zakażeniach;
- 4) zasady leczenia chorób współistniejących z ciążą, w szczególności:
  - a) cukrzycy,
  - b) chorób serca i naczyń,
  - c) zakażeń układu moczowo-płciowego,
  - d) powikłań zakrzepowo-zatorowych;
- 5) zrozumienie zasad interpretacji badań ultrasonograficznych wykonywanych w czasie ciąży;

- 6) zasady postępowania podczas prawidłowo przebiegającego porodu w szpitalu i poza szpitalem, w tym poznanie wskazań i sposobów dla łagodzenia bólu porodowego;
- 7) rozpoznawanie powikłań okołoporodowych, postępowanie podczas nieprawidłowo przebiegającego porodu, w tym ustalenie wskazań do operacyjnego ukończenia porodu, dotyczących w szczególności:
  - a) porodu przedwczesnego,
  - b) krwotoków łożniczych;
- 8) poznanie zasad rozpoznawania i postępowania w powikłaniach porodu;
- 9) poznanie zasad karmienia piersią;
- 10) podstawy rozpoznawania depresji poporodowej.

2. Zasady promocji zdrowia i prewencji w położnictwie, ze szczególnym uwzględnieniem:

- 1) porodu przedwczesnego;
- 2) zakażeń, w tym wirusowych (HIV);
- 3) konfliktu serologicznego;
- 4) zaburzeń rozwoju płodu, badań prenatalnych.

3. Poznanie zasad zapobiegania, rozpoznawania i postępowania leczniczego w przypadku chorób narządów płciowych u kobiet, w szczególności:

- 1) ciąży ektopowej;
- 2) zakażeń, w tym przenoszonych drogą płciową;
- 3) zaburzeń cyklu miesięczkowego i zaburzeń płodności;
- 4) nowotworów narządów płciowych i sutka;
- 5) problemów zdrowotnych kobiet w okresie menopauzy.

4. Poznanie metod i zasad planowania rodziny.

5. Poznanie wskazań do stosowania i podstaw interpretacji wybranych metod diagnostycznych leczenia zabiegowego w położnictwie i ginekologii:

- 1) diagnostyki radiologicznej i ultrasonograficznej;
- 2) tomografii komputerowej;
- 3) endoskopii, ze szczególnym uwzględnieniem laparoskopii, histeroskopii oraz kolposkopii.

6. Poznanie zasad aseptyki i antyseptyki w położnictwie i ginekologii.

7. Opanowanie wykonywania następujących umiejętności i czynności:

- 1) badania łożniczego zewnętrznego i wewnętrznego;
- 2) oceny czynności serca płodu, w tym interpretacji badania kardiotokograficznego;
- 3) interpretacji badania gazometrycznego z krwi pobranej ze skalpu płodu lub pępowiny;

- 4) odebrania 3 porodów fizjologicznych - przyswojenie zasad postępowania;
- 5) nacięcia i zeszycia krocza;
- 6) badania ginekologicznego;
- 7) badania sutków;
- 8) wykonania badania cytologicznego i interpretacji jego wyników;
- 9) zasady i metody planowania rodziny;
- 10) zasady rozpoznawania i leczenia dolegliwości okresu menopauzalnego.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE MEDYCyny RATUNKOWEJ

V. Program stażu cząstkowego z zakresu medycyny ratunkowej

Czas trwania stażu: 3 tygodnie.

Cel stażu:

pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz poznanie, utrwalenie i przyswojenie praktycznych umiejętności postępowania w zakresie medycznych czynności ratunkowych i procedur klinicznych medycyny ratunkowej.

Miejsce odbywania stażu: kliniki medycyny ratunkowej, oddziały kliniczne medycyny ratunkowej, szpitalne oddziały ratunkowe.

Program stażu:

1. Utrwalenie zasad zaawansowanej resuscytacji krążeniowo-oddechowej i prowadzenia terapii poresuscytacyjnej.

2. Utrwalenie zasad postępowania ratunkowego w urazach wielonarządowych, w szczególności:

- 1) wstępnej oceny chorego z mnogimi obrażeniami ciała;
- 2) podtrzymania funkcji życiowych chorego z mnogimi obrażeniami ciała;
- 3) praktyczne opanowanie zasad transportu chorego z mnogimi obrażeniami ciała;
- 4) prowadzenie oceny wtórnej pacjenta z mnogimi obrażeniami ciała;
- 5) poznanie zaawansowanych technik diagnostyki okołourazowej i zasad różnicowania diagnostycznego w urazach;
- 6) postępowanie kliniczne we wstrząsie urazowym.

3. Poszerzenie umiejętności wykonywania triagu śródszpitalnego w nagłym zagrożeniu zdrowia lub życia.

4. Poszerzenie umiejętności postępowania w nagłym zagrożeniu zdrowia lub życia pochodzenia wewnętrznego, takim jak:

- 1) nagłe zatrzymanie krążenia;
- 2) ostra niewydolność krążenia różnej etiologii;
- 3) ostra niewydolność oddechowa różnej etiologii;
- 4) wstrząs o różnej etiologii;
- 5) nagłe stany utraty przytomności;
- 6) ostre schorzenia brzuszne;
- 7) ostre schorzenia ciężarnych;
- 8) ostre stany drgawkowe.

5. Postępowanie w nagłych zagrożeniach zdrowia lub życia u dzieci.

6. Postępowanie ratunkowe w nagłych zagrożeniach zdrowia lub życia pochodzenia środowiskowego:

- 1) ostre zatrucia;
- 2) skażenia chemiczne;
- 3) uraz termiczny (oparzenie, udar cieplny, hipotermia);
- 4) utonięcia, uraz nurkowy;
- 5) porażenia elektryczne i rażenia piorunem;
- 6) pogryzienia, ukąszenia i użądlenia.

7. Opanowanie wykonywania następujących lekarskich umiejętności leczenia ratunkowego:

- 1) z zakresu resuscytacji krążeniowo-oddechowej:
  - a) udrożnienie dróg oddechowych metodami bezprzyrządowymi,
  - b) intubacja dotchawicza,
  - c) udrożnienie dróg oddechowych technikami alternatywnymi (np. maski krtaniowe, maski żelowe, rurki krtaniowe itp.),
  - d) udrożnienie dróg oddechowych technikami chirurgicznymi, w tym konikotomii i tracheotomii,
  - e) wspomaganie oddechu i sztucznej wentylacji zastępczej,
  - f) defibrylacja elektryczna i kardiowersja,
  - g) pośredni masaż serca,
  - h) wykonanie centralnego dostępu dożylnego,
  - i) resuscytacja płynowa,
  - j) odbarczenie odmy opłucnowej, w szczególności odmy prężnej;
- 2) z zakresu czynności ratunkowych w warunkach przedszpitalnych (medycznych czynności ratunkowych):

- a) zabezpieczania rannego pacjenta w czasie wyjmowania z uszkodzonego pojazdu,
  - b) podtrzymywania funkcji życiowych na miejscu zdarzenia lub wypadku i w czasie transportu,
  - c) unieruchamiania kręgosłupa szyjnego i piersiowo-lędźwiowego,
  - d) unieruchamiania złamań na miejscu zdarzenia lub wypadku,
  - e) tamowania krwotoków;
- 3) monitorowania podstawowych funkcji życiowych w czasie transportu oraz na szpitalnym oddziale ratunkowym;
  - 4) zaopatrywania ran powierzchownych;
  - 5) zasad znieczuleń przewodowych i analgosedacji w szpitalnych procedurach ratunkowych;
  - 6) zasad postępowania w porodzie nagłym.

8. Utrwalenie zasad organizacji medycyny ratunkowej oraz zasad organizacyjnych i funkcjonowania szpitalnych oddziałów ratunkowych, prowadzenia dokumentacji medycznej właściwej dla szpitalnego oddziału ratunkowego oraz realizacji szpitalnego planu zabezpieczenia katastrofy.

9. Poszerzenie umiejętności postępowania w stanach nagłego zagrożenia zdrowia lub życia w warunkach przedszpitalnych.

10. Poszerzenie umiejętności postępowania w zdarzeniach masowych i katastrofach, w tym w szczególności prowadzenia segregacji przedszpitalnej oraz organizacji i prowadzenia akcji ratunkowej.

11. Staż uzupełniony dwudniowym kursem podsumowującym zagadnienia ujęte w programie organizowanym przez jednostki akademickie prowadzące kształcenie w zakresie medycyny ratunkowej.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE PSYCHIATRII

VI. Program stażu częściowego z zakresu psychiatrii

Czas trwania stażu: 4 tygodnie (3 tygodnie na oddziale psychiatrycznym, 1 tydzień szkolenia z zakresu komunikacji z pacjentem).

Cel stażu:

poznanie, utrwalenie i przyswojenie praktycznych umiejętności rozpoznawania i postępowania w zaburzeniach psychicznych w warunkach opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej.

Program stażu na oddziale psychiatrycznym:

1. Rozpoznawanie (ocena przyczyn, ryzyka), wybór postępowania i leczenia w stanach nagłych związanych z zaburzeniami psychicznymi, takimi jak:

- 1) zachowania samobójcze;
- 2) zachowania agresywne i inne zachowania zagrażające;
- 3) ostre zaburzenia psychotyczne;
- 4) zespół paniki lękowej;
- 5) nagłe powikłania psychofarmakoterapii.

2. Rozpoznawanie i leczenie zaburzeń psychicznych częściej spotykanych w podstawowej opiece zdrowotnej, poznanie możliwości zapobiegania im:

- 1) zaburzenia psychiczne i somatyczne związane z alkoholem i innymi substancjami uzależniającymi;
- 2) zespoły depresyjne;
- 3) zespoły nerwicowe;
- 4) reakcje na stres i reakcje adaptacyjne;
- 5) zaburzenia snu;
- 6) zaburzenia odżywiania;
- 7) dysfunkcje seksualne.

3. Rozpoznawanie oraz zasady rehabilitacji utrwalonych zaburzeń psychicznych i umiejętności jej organizowania w środowisku rodzinnym i lokalnym:

- 1) upośledzenie umysłowe;
- 2) zespoły otępienne.

4. Zasady współpracy w specjalistycznym leczeniu i rehabilitacji przewlekłych lub nawracających zaburzeń psychicznych:

- 1) psychoz schizofrenicznych i urojeniowych;
- 2) chorób afektywnych;
- 3) uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych;
- 4) utrwalonych zespołów nerwicowych;
- 5) utrwalonych zaburzeń odżywiania, snu oraz dysfunkcji seksualnych.

5. Poznanie zasad oraz praktycznych możliwości wykorzystania dostępnych form leczenia, rehabilitacji, pomocy społecznej i środowiskowej oraz oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

6. Opanowanie wykonywania umiejętności:

- 1) oceny stanu psychicznego z uwzględnieniem specyfiki wieku rozwojowego i podeszłego;
- 2) oceny wpływu czynników somatycznych na stan psychiczny chorego;
- 3) oceny wpływu czynników psychicznych i środowiskowych na stan somatyczny chorego;
- 4) oceny czynników patogennych w rodzinie chorego;
- 5) oceny patogennego znaczenia kryzysów rozwojowych oraz doświadczeń związanych z chorobą (ostrą, przewlekłą, terminalną) i leczeniem;
- 6) nawiązywania właściwego kontaktu z osobą z zaburzeniami psychicznymi i mobilizacji postawy współdziałania w leczeniu, unikania oddziaływań jatrogennych;
- 7) prowadzenia interwencji kryzysowej;
- 8) prowadzenia psychoterapii podtrzymującej;
- 9) wyboru zgodnego z prawem postępowania lekarskiego w sytuacji konieczności działania bez zgody chorego;
- 10) stosowania podstawowych grup leków psychotropowych, z uwzględnieniem profilaktyki uzależnień lekowych.

Program szkolenia z zakresu komunikacji z pacjentem:

1. Psychologiczne aspekty komunikacji interpersonalnej.
2. Wiedza z zakresu zmniejszania napięcia emocjonalnego i stresu w fazie diagnostyki, leczenia i określania prognozy.
3. Umiejętność wyjaśniania i tłumaczenia rodzinie pacjenta znaczenie informacji uzyskanych samodzielnie (np. Internet) oraz nakłanianie do przyjęcia postawy wspierającej pacjenta.
4. Umiejętność wsparcia członków rodziny pacjenta w trakcie jego diagnozowania i terapii.
5. Wiedza w jaki sposób pomóc w kształtowaniu się relacji wewnątrz rodziny pacjenta oraz relacji z personelem medycznym oraz przygotowanie rodzinę na ewentualne skutki terapii nowotworów, progresji choroby i do postępowania i opieki w stanie terminalnym.

STAŻ CZĄSTKOWY W DZIEDZINIE MEDYCYNY RODZINNEJ

VII. Program stażu cząstkowego z zakresu medycyny rodzinnej

Czas trwania stażu: 14 tygodni.

Cel stażu:

poznanie i utrwalenie organizacji oraz metod pracy w warunkach długotrwałej opieki ambulatoryjnej i w domu chorego, a także praktycznych umiejętności dotyczących rozpoznawania, leczenia, zapobiegania i rehabilitacji w chorobach stanowiących najczęstszą przyczynę zgłaszalności pacjentów do poradni, jak i wymagających długotrwałego leczenia w środowisku domowym (opieka nad przewlekle chorym).

Program stażu:

1. Zapobieganie, rozpoznawanie i leczenie chorób stanowiących najczęstszą przyczynę zgłaszalności pacjentów do poradni:

- 1) ostrych schorzeń infekcyjnych dróg oddechowych (zapalenia zatok, zapalenia gardła, migdałków, krtani, tchawicy i oskrzeli);
- 2) stanów zapalnych ucha środkowego i zaburzeń słuchu;
- 3) chorób zakaźnych, w tym chorób odzwierzęcych;
- 4) chorób układu pokarmowego (w szczególności choroby wrzodowej, kamicy żółciowej);
- 5) chorób układu moczowego;
- 6) chorób skóry (w szczególności zakażeń ropnych skóry i tkanki podskórnej, oparzeń i odmrożeń powłok);
- 7) chorób chirurgicznych (w szczególności urazów tkanek miękkich głowy, tułowia i kończyn, skręceń i stłuczeń stawów, żylaków podudzi, żylaków odbytu, przewlekłych owrzodzeń podudzi);
- 8) chorób kobiet (w szczególności niektórych powikłań ciąży, powikłań przebiegu porodu, zaburzeń cyklu miesięcznego, zaburzeń okresu menopauzy, zakażeń narządów płciowych u kobiet);
- 9) chorób narządu wzroku (w szczególności wad wzroku, zapaleń aparatu ochronnego oka, urazów narządu wzroku, jaskry, zaćmy, chorób objawiających się zaniewidzeniem);
- 10) chorób układu nerwowego (w szczególności zawrotów głowy, padaczki, zespołu Parkinsona, zespołów bólowych kręgosłupa, neuropatii obwodowych).

2. Leczenie, rehabilitacja i opieka przewlekle chorych w warunkach ambulatoryjnych i domowych, ze szczególnym uwzględnieniem następujących schorzeń:

- 1) choroby wieńcowej;
- 2) nadciśnienia tętniczego;
- 3) miażdżycy tętnic;
- 4) gruźlicy;
- 5) astmy oskrzelowej;

- 6) przerostu gruczołu krokowego;
- 7) niewydolności nerek;
- 8) cukrzycy;
- 9) choroby reumatoidalnej, choroby reumatycznej i zmian zwyrodnieniowych układu kostno-stawowego;
- 10) chorób nowotworowych, łącznie z opieką paliatywną;
- 11) mózgowego porażenia dziecięcego;
- 12) padaczki;
- 13) zaburzeń psychicznych;
- 14) uzależnień (alkoholizm, narkomania, lekomania);
- 15) marskości wątroby;
- 16) AIDS.

3. W zakresie organizacji i metod pracy poradni i indywidualnej praktyki lekarskiej:

- 1) organizacja pracy poradni lekarza rodzinnego (rejestracja, dokumentacja, zasady ewidencjonowania kosztów, orzecznictwo lekarskie, sprawozdawczość, zasady wypisywania recept, skierowań na badanie diagnostyczne i do lekarzy specjalistów oraz na leczenie sanatoryjne);
- 2) współpraca z pielęgniarką środowiskową/rodzinną i pracownikiem socjalnym oraz z personelem praktyki;
- 3) zasady współdziałania z placówkami udzielającymi pomocy doraźnej, ze szpitalem, z zakładem opiekuńczo-leczniczym, pracownikami diagnostycznymi, ze specjalistami w innych dziedzinach medycyny, stacjami sanitarno-epidemiologicznymi;
- 4) zasady współdziałania z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomocą społeczną oraz ze szkołami i placówkami systemu oświaty.

4. Opanowanie następujących umiejętności i czynności:

- 1) oceny rozwoju fizycznego i psychoruchowego dzieci ze szczególnym uwzględnieniem niemowląt;
- 2) przeprowadzania szczepień ochronnych, zgodnie z kalendarzem szczepień;
- 3) oznaczania glikemii, glikozurii i ketonurii za pomocą suchych testów;
- 4) przeprowadzania testów skórnych;
- 5) zakładania opatrunków;
- 6) leczenia ran;
- 7) stosowania profilaktyki tężca;

- 8) badania położniczego zewnętrznego;
- 9) stwierdzenia czynności serca u płodu;
- 10) oceny ruchliwości płodu;
- 11) pobrania badania cytologicznego;
- 12) pobierania materiału do badań mikrobiologicznych w warunkach ambulatoryjnych;
- 13) wykonania tamponady przedniej;
- 14) usuwania woskowiny usznej;
- 15) usuwania ciał obcych z worka spojówkowego;
- 16) badania ostrości wzroku;
- 17) badania widzenia barwnego;
- 18) badania widzenia obuocznego;
- 19) badania dna oka.

STAŻ Z ZAKRESU ORZECZNICTWA LEKARSKIEGO

VIII. Program stażu z zakresu orzecznictwa lekarskiego

Czas trwania stażu: 20 godzin realizowanych w ciągu 3 dni.

Cel stażu:

przyswojenie przez lekarzy i lekarzy dentystów wiedzy o rodzaju świadczeń z ubezpieczeń społecznych, warunkach nabywania prawa do nich oraz zasadach i trybie ich przyznawania.

Program stażu:

1. Rodzaje świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz warunki nabywania do nich uprawnień.

2. Zasady i tryb przyznawania oraz ustalania wysokości i wypłaty świadczeń.

3. Zasady i tryb orzekania o:

- 1) czasowej niezdolności do pracy;
- 2) potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej;
- 3) okolicznościach uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego;
- 4) celowości przekwalifikowania zawodowego;
- 5) niezdolności do pracy zarobkowej;
- 6) niezdolności do samodzielnej egzystencji;
- 7) procentowym uszczerbku na zdrowiu;

8) niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym;

9) niepełnosprawności.

4. Szkolenie z zakresu ICF.

5. Zasady prowadzenia dokumentacji medycznej związanej z orzekaniem w sprawach, o których mowa w ust. 3.

STAŻ Z ZAKRESU BIOETYKI

IX. Program stażu z zakresu bioetyki

Czas trwania stażu: 20 godzin wykładów realizowanych w ciągu 3 dni.

Cel stażu:

kształtowanie postaw lekarzy i lekarzy dentystów w oparciu o system norm etycznych zawartych w przysiędze i przykazaniu Hipokratesa, w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Deklaracji helsińskiej¹⁾ i tokijskiej²⁾, Deklaracji genewskiej³⁾, polskim Kodeksie Etyki Lekarskiej (KEL) oraz w Europejskiej konwencji bioetycznej⁴⁾.

Program stażu:

1. Przysięga i przykazanie Hipokratesa, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Deklaracja helsińska i tokijska, polskie kodeksy etyki lekarskiej - przedwojenny Kodeks Izby Lekarskiej, Zbiór zasad etyczno-deontologicznych polskiego lekarza, Kodeks Etyki Lekarskiej.

2. Europejska konwencja bioetyczna.

3. Etyczne aspekty eksperymentów medycznych - eksperyment leczniczy i badawczy, etyczne zasady prowadzenia eksperymentu medycznego. Etyczne aspekty pobierania tkanek i narządów do transplantacji.

4. Etyczne aspekty relacji lekarz - pacjent - autonomia i godność pacjenta, informacja i zgoda poinformowanego, tajemnica lekarska, lojalność wobec pacjenta, prawo lekarza do odmowy leczenia.

5. Prokreacja ludzka - aspekty etyczne działań lekarskich związane z ludzką prokreacją w świetle KEL. Problemy etyczne wspomaganiej prokreacji. Problem klonowania ludzi w świetle KEL i Europejskiej konwencji bioetycznej.

6. Problemy etyczne dotyczące racjonowania metod leczenia i alokacji środków finansowych.

7. Etyczne aspekty walki z bólem. Etyczne aspekty leczenia paliatywnego. Leczenie hospicyjne z punktu widzenia etyki.

8. Etyczna problematyka związana z reanimacją i uporczywą terapią - wartość i jakość życia ludzkiego. Wskazania do reanimacji w świetle KEL, kryteria śmierci, pojęcie stanu terminalnego. Problem moralnego prawa odstąpienia od reanimacji i uporczywej terapii.

9. Etyczne aspekty problemu umierania. Problem godności umierania. Problem eutanazji w świetle medycyny hipokratejskiej.

10. Cnoty i ideały w życiu zawodowym lekarza. Pojęcie godności zawodu lekarza. Wzorce postaw godnych naśladowania. Wybrane dane z historii medycyny w zakresie pojęć bioetycznych. Kazusy w bioetyce.

¹⁾ Zalecenia dotyczące badań naukowych na ludziach (Światowe Stowarzyszenie Lekarzy – WMA, Helsinki, czerwiec 1964 r.).

²⁾ Wskazówki dla lekarzy dotyczące tortur i innego okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania oraz karania w związku z zatrzymaniem i uwięzieniem (Światowe Stowarzyszenie Lekarzy – WMA, Tokio, październik 1975 r.).

³⁾ Wzór międzynarodowej przysięgi lekarza (Światowe Stowarzyszenie Lekarzy – WMA, Genewa 1949 r.).

⁴⁾ Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i godności ludzkiej wobec zastosowań biologii i medycyny (Rada Europy, Oviedo, kwiecień 1997 r.).

STAŻ Z ZAKRESU PRAWA MEDYCZNEGO

X. Program stażu z zakresu prawa medycznego

Czas trwania stażu: 30 godzin wykładów realizowanych w ciągu 4 dni.

Cel stażu:

poznanie i przyswojenie podstawowych przepisów prawa dotyczących wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentysty.

Program stażu:

1. Zasady sprawowania opieki zdrowotnej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Zasady wykonywania działalności leczniczej:

- 1) świadczenia zdrowotne;
- 2) podmioty lecznicze - rejestracja, zasady działania, szpitale kliniczne, nadzór;
- 3) dokumentacja medyczna;
- 4) nadzór specjalistyczny;
- 5) działalność lecznicza lekarza, lekarza dentysty w formie wykonywania praktyki zawodowej.

3. Zasady wykonywania zawodu lekarza:

- 1) definicja zawodu lekarza;
- 2) prawo wykonywania zawodu;
- 3) uprawnienia zawodowe lekarza;
- 4) kwalifikacje zawodowe;
- 5) ustawiczne doskonalenie zawodowe;
- 6) eksperyment medyczny;
- 7) dokumentacja medyczna;
- 8) lekarz a prawa pacjenta;
- 9) stwierdzenie zgonu i ustalenie przyczyn zgonu.

4. Zasady powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, w szczególności:

- 1) prawa i obowiązki osoby ubezpieczonej i lekarza ubezpieczenia zdrowotnego;
- 2) organizacja udzielania i zakres świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego;
- 3) dokumentacja związana z udzielaniem świadczeń z tytułu ubezpieczenia.

5. Zasady działania samorządów reprezentujących zawody zaufania publicznego w ochronie zdrowia, w tym w szczególności:

- 1) zadania izb lekarskich;
- 2) prawa i obowiązki członków samorządu lekarskiego;
- 3) organizacja i działanie organów izb lekarskich i zjazdów lekarzy;
- 4) odpowiedzialność zawodowa lekarzy - postępowanie wyjaśniające przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej, postępowanie przed sądem lekarskim;
- 5) inne samorządy zawodowe funkcjonujące w ochronie zdrowia - farmaceutów, pielęgniarek i położnych, diagnostów laboratoryjnych, ich zadania i struktura.

6. Uregulowania szczególne dotyczące postępowania lekarza w innych ustawach, w tym w szczególności:

- 1) sztucznej prokreacji;
- 2) przeszczepiania narządów i tkanek;
- 3) przerywania ciąży;
- 4) zabiegów estetycznych;
- 5) leczenia paliatywnego i stanów terminalnych;
- 6) chorób psychicznych;
- 7) niektórych chorób zakaźnych;
- 8) przeciwdziałania i leczenia uzależnień.

7. Zasady wypisywania recept na leki i materiały medyczne oraz zleceń na przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne.

8. Odpowiedzialność prawna lekarza - karna, cywilna i zawodowa:

- 1) pojęcie wykroczenia zawodowego, naruszenia dóbr osobistych, szkody, winy, odszkodowania i zadośćuczynienia;
  - 2) ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej lekarza, grupowej praktyki lekarskiej, innych podmiotów wykonujących działalność leczniczą.
-
- ¹⁾ Zalecenia dotyczące badań naukowych na ludziach (Światowe Stowarzyszenie Lekarzy - WMA, Helsinki, czerwiec 1964 r.).
  - ²⁾ Wskazówki dla lekarzy dotyczące tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania oraz karania w związku z zatrzymaniem i uwięzieniem (Światowe Stowarzyszenie Lekarzy - WMA, Tokio, październik 1975 r.).
  - ³⁾ Wzór międzynarodowej przysięgi lekarza (Światowe Stowarzyszenie Lekarzy - WMA, Genewa 1949 r.).
  - ⁴⁾ Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i godności ludzkiej wobec zastosowań biologii i medycyny (Rada Europy, Oviedo, kwiecień 1997 r.).